

'Ist der Bruch gelb' is ongemakkelijk mooi

Kunst die kan verzoenen met het menselijk tekort

tekst: Jet van der Sluis
foto: Haus 34A

Voor het eerst presenteren *Vrijhof Cultuur* van de Universiteit Twente en *Galerie Haus34A* een dubbelexpositie op twee locaties: Enschede en Bad Bentheim. Het gaat om werk van Sarah Grothus en Mirjam Veldhuis: om tweedimensionaal werk op doek en papier naast weerbarstige, keramische vormen in klei en soms in porselein. Op het eerste gezicht een wonderlijke combinatie, maar ze hebben iets gemeen: het oeuvre van beide kunstenaars stelt je voor ongemakkelijke vragen. De factuur is prachtig, maar de inhoud laat zich moeilijk betrappen. Kunst die onder je huid gaat en je daardoor bij blijft.

Lege landschappen

Sarah Grothus (Duitsland, 1984) is één van de grootste talenten die de AKI de laatste jaren heeft voortgebracht. Ze deed in 2008 eindexamen in Enschede, waarna ze nog eens twee jaar aan de Sint-Lucas Hogeschool voor Wetenschap & Kunst in het Bel-

gische Gent studeerde, waar ze haar Master of Fine Arts behaalde. Naast tentoonstellingen in onze regio had ze al solo-exposities in Zweden en Duitsland. Bovendien ontving ze het afgelopen jaar een Werkbijdrage Jong Talent van het Mondriaan Fonds. De wereld die zij op doek, papier en soms zelfs op textiel creëert, heeft vaak iets

uitgesproken beangstigends, ondanks de poëtische titels van haar eigen hand. De lege landschappen die zij in heel dun acryl schildert, roepen associaties op met pure schoonheid, maar ze zijn gestoffeerd met in houtskool getekende figuren die een al te makkelijke, esthetische interpretatie krachtig tegenspreken. In Enschede maakt vooral het monumentale doek *Slaapwandelende dromen* indruk. Op dit schilderij rijzen de door haar getekende schimmen als dode soldaten op uit de grond, terwijl zij zich binnen andere voorstellingen juist wanhopig aan elkaar vast klampen. De contouren van hun schedels doen denken aan een *danse macabre*: vergankelijkheid en vergeefsheid houden elkaar in wankel evenwicht. Met deze raadselachtige en soms ausgesproken gruwelijke voorstellingen weet Grothus je te ontroeren: haar beelden raken aan de essentie van het leven, waarmee dood en verderf immers onlosmakelijk verbonden zijn.

In Bentheim hangt een gigantisch schilderij dat de zeggingskracht heeft van een modern altaarstuk, waaraan ze de volgende dichtregels meegaf: *Verbonden door hemel en aarde / Wolken en wortels / Door gedachten en gevoelens / Beelden en beweging*. Dit veel dikker geschilderde werk, met zijn krijt- en tekensporen, visualiseert voor mij het complete drama van *la condition humaine*. Het toont ons de onverbiddelijke kringloop van het bestaan – in de vorm van de dood die een pasgeborene koestert – maar ook onze levensdrift, hier met een rauwe seksuele lading. De maskerachtige gezichten doen daarbij onmiskenbaar aan James Ensor denken. Wellicht doet deze beschrijving vermoeden dat het om een afstotelijke voorstelling zou gaan, maar het tegendeel is waar! Ondanks de verontrustende inhoud spreekt uit de lichaamstaal van de afgebeelde figuren een fysieke hunkering naar liefde en geborgenheid. Het sprankelende kleurgebruik ondersteunt deze optimistische interpretatie. Voor mijn gevoel wint in het werk van Grothus Eros het uiteindelijk van Thanatos. Een liefde overigens die het puur fysieke overstijgt: het gaat wellicht meer om mededogen en medelijden, de klassieke *Charitas*. Maar tekeningen maakt Grothus vaak in serie, met houtskool of grafiet op met krijtverf gegrond papier. Ook hier vertelt ze in haar trefzekere handschrift *verhalen* die raken aan de grote thema's van het leven, zonder dat je precies kunt verwoorden waar zo'n serie over gaat. De titels vergroten het mysterie alleen maar: wat te denken van de acht tekeningen die samen *The crime began at 12pm* heten? Je krijgt niet meer dan het vermoeden van een zekere interactie tussen vervreemdende, haast mythologische figuren. De sfeer is sprookjesachtig, maar er spreekt ook een enorme eenzaamheid uit deze reeks.

Identificatie

Geef mij maar leen vraag en geen antwoord, dichtte Rutger Kopland ooit. Die vorm van poëtische nieuwsgierigheid slaat een mooie brug tussen het werk van Sarah Grothus en de keramiek van Mirjam Veldhuis (Voorschoten, 1961). Veldhuis is als keramist gefascineerd door de huid van klassiek porselein en experimenteert ook zelf naar hartenlust met de meest prachtige kleuren: de glazuren die ze gebruikt zijn vaak oogstrelend. Maar wat nog veel meer in het oog springt, is dat we daarbij niet goed weten wat we nu precies zien. Ze experimenteert met *amorfe vormen*, wat natuurlijk een *contradictio in terminis* is. Het lijkt haar vooral te gaan

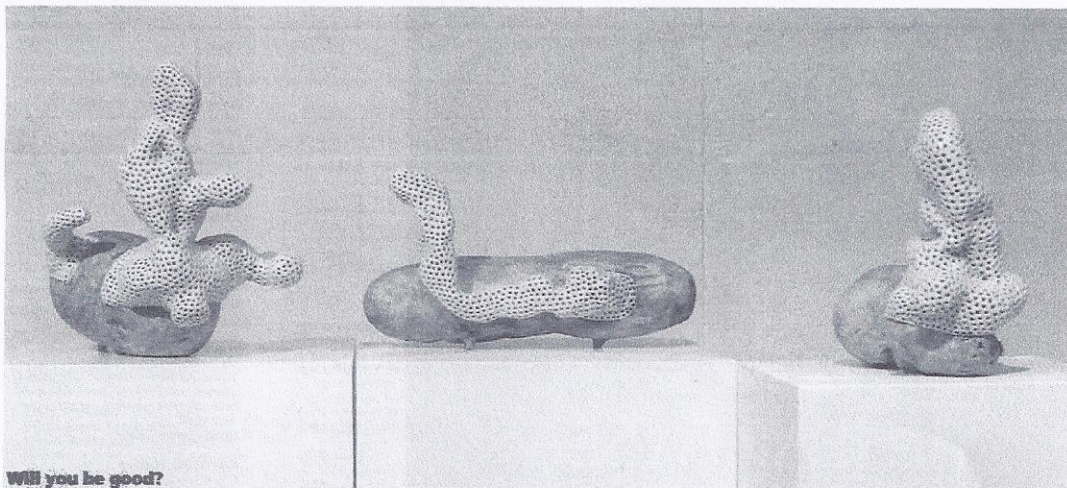

Door de namen van deze drie wezens dicht je ze al snel een menselijke kwaliteit toe. Die identificatie werkt beter kijken in de hand: wat zijn dat voor merkwaardige uitstulpingen in de huid van Momo en Ferdinand? En zijn die vreemde slierten aan de basis van Lump misschien tentakels? Er blijft genoeg te raden over.

om het raadsel van de vormgeving zelf. Wat kun je met het oermateriaal klei, zelf letterlijk voortgekomen uit de aarde, creëren zonder de schepping te imiteren? Wat maakt dat we zo'n abstracte vorm willen duiden en wat denken we dan te zien? Om dit soort vragen draait het in dit werk, waarin Veldhuis met zichtbaar vakmanschap en plezier speelt met de klei en met de glazuren. Vaak *verstop* ze een vorm van lichamelijkeheid in haar non-figuratieve beelden. Soms suggereren in- of uitstulpingen aan het oppervlak intieme lichaamsdelen, maar vaker doet het beeld in zijn *onbeholpen* totaliteit denken aan primaire levensvormen: aan onderwaterwezens, maar soms ook aan angstaanjagende gezwellen.

Het meest geslaagd zijn die beelden waarbij het raadsel intact blijft. De azuurblauwe reeks van drie beelden in de gang van de galerie in Bentheim is hier een goed voorbeeld van. Door de namen van deze drie wezens dicht je ze al snel een menselijke kwaliteit toe. *Lump*, lijkt hierdoor het meest op een goedmoedig zeemonster, terwijl je de even vormeloze *Momo* en *Ferdinand* (heel oneerbiedig) als een soort stripfiguur interpreteert. Die identificatie werkt beter kijken in de hand: wat zijn dat voor merkwaardige uitstulpingen in de huid van *Momo* en *Ferdinand*? En zijn die vreemde slierten aan de basis van *Lump* misschien tentakels? Er blijft genoeg te raden over. Melaas werken de titels die Veldhuis meegeeft aan haar beelden soms ook uitge-

sproken contraproductief. In Bentheim staat een intrigerend hardroze object, met antropomorfe uitstulpingen en spannende perforaties. De banale titel *Mevrouw Piemel* slaat (in ieder geval mijn) verder denken over de betekenis van dit beeld onmiddellijk dood. Namen als *Weet je al wat je wilt worden* sporen juist wel aan tot fantaseren over wat de vorm aan mogelijkheden verbergt. In haar beste beelden laat Mirjam Veldhuis iets zien van de magische kracht van het creatieve proces. Het werk van Sarah Grothus is voor mij echter van een hogere orde. Zij slaagt erin ons (voor even) te doen geloven dat kunst ons kan verzoenen met het menselijk tekort. ■

Willi you be good?